

левом и десном крају горњег хоризонталног потеза, мења изглед тако што ове серифе замењује са два вертикална потеза идентична са основним потезом. Оваквом променом добијена је занимљива форма »треног« слова Т, које изгледа као обрнуто Ш. Неколико слова (Д, Р, У, Х, Ц...) добија доње продужетке, а слово Ф се распростире у сва три поља система.

Брзопис

Постепено јављање све већег броја издужених, тролинијских и четворолинијских словних облика, условило је појаву новог типа ћириличног писма.

Писмо које има све карактеристике индивидуализираних облика писама и носи лични печат извођача је *брзойис* или *скоройис* [сл. 9].

Јавља се у историји врло рано, готово у исто време кад и устав, а потпуно је формиран у 13. веку. Он у ствари и јесте једна врста интерпретације уставног писма. То је писмо курзивног облика, а како му само име каже, установљено је за брзо, економично писање. Служило је као канцеларијско писмо, њиме су вођене белешке и преписке. Врло ретко, оно је служило и за писање књига.

Разликује се по много чему од устава. Редови су писани ситним словима, а продужеци слова су знатно издужени, међуредни простор је велик, два и више пута већи од висине реда. Иако је брзопис врло слободно извођен он ипак има утврђене облике појединачних слова.

Крајем хvii и почетком хviii века у брзопису почињу да се јављају минускулни елементи што ће довести до појаве новог рукописног облика [сл. 10].

Грађанска ћирилица

Двадесетих година хviii века наш језик и писмо су били под снажним утицајем руског језика и писма.

Реформом писма коју је извршио Петар Велики, у Русији је уведена грађанска ћирилица која је у свему интерпретација савремене латинице тог времена.

Брзопис постепено почиње да уступа пред грађанским курзивом који постаје обавезно писмо којем су у школи у првој половини хviii века нашу децу учили руски учитељи. То ново писмо је било, исто као и грађанска ћирилица, интерпретација латиничких канцеларијских писама.

Продор руске грађанске ћирилице јасно се види у приручницима за писање које је издавао наш велики калиграф, Захарије Орфелин. У првом приручнику, издатом 1759. године, још постоји српски брзопис [сл. 11], док га у следећем, издатом након 17 година [сл. 12], Захарије изоставља.

В. Е.

Додатна литература

Писмо 26+30, *Сиђејан Филеки*
Историја српске ћирилице, *Пејтар Ђорђевић*
Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара,
Димитрије Бојдановић
Мирослављево јеванђеље – историјат и коментари,
Душан Мрђеновић, Вељко Тојаловић и Вера Рагосављевић
www.tipometar.org